

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

DÖRDÜNCÜ DAİRE

YAKUT VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 61856/00)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

27 Kasım 2007

İşbu karar AİHS'nin 44§2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli düzeltmelere tabi olabilir.

© T.C. Dışışleri Bakanlığı, 2007. Bu gayriresmi özet çeviri Dışışleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışışleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (61856/00) no'lu davanın nedeni (T.C. vatandaşları) Medine Yakut (M.Y.), Sebiha Zengin (S.Z.), ve Hüseyin Utanç (H.U.)'ın (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) 10 Mayıs 2000 tarihinde Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvurdur.

Başvuranlar, AİHM önünde Diyarbakır Barosu avukatlarından E. Talay ve S. Akbaş tarafından temsil edilmektedirler.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Türk vatandaşı olan başvuranlar M.Y., H.U. ve S.Z. sırasıyla 1949, 1956 ve 1977 doğumludurlar.

M.Y., H.U. ve S.Z. yakalanarak sırasıyla 16 Ocak 2000, 23 Ocak 2000 ve 8 Şubat 2000 tarihlerinde Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltına alınmışlardır. Başvuranlar yasadışı PKK örgütüne üye olmakla suçlanmaktaydılar.

Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Savcısının talebi üzerine DGM nöbetçi hâkimi başvuranların gözaltı sürelerini, gıyaplarında, 20–22 Ocak 2000 (M.Y.), 12 Şubat 2000 (S.Z.) ve 25–27 Şubat 2000 tarihlerine kadar uzatmıştır.

M.Y., H.U. ve S.Z. sırasıyla 25 Ocak 2000, 31 Ocak 2000 ve 17 Şubat tarihlerinde nöbetçi hakim karşısına çıkarılmışlardır. Nöbetçi hâkim başvuranların tutuklanmasına karar vermiştir.

Savcı 3 Mart 2000 tarihli iddianamesinde başvuranları TCK'nın 168. maddesiyle yasaklanan silahlı bir çeteye yardım ve yataklık etmek suçuyla itham etmiştir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 5. MADDESİNİN 3. VE 4. FIKRALARININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar yakalandıktan hemen sonra bir hâkim karşısına çıkarılmadıklarından ve bu tedbirin kanuna uygunluğuna karar verilmesi için iç hukukta bir başvuru yolu bulunmadığından şikâyetçi olmaktadır.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

1. İç hukuk yollarının tüketilmesi

Hükümet iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazında bulunmaktadır. Hükümet bu çerçevede, gözaltına alma işleminin yasaya uygunluğu hakkında karar verilmesi için davaya bakan hâkime başvurabilmeye ya da gözaltı süresinin uzatılmasına yönelik savcılık kararlarına itiraz edebilmeye imkân tanıyan CMUK'un 128/4 maddesine atıfta bulunmaktadır. Hükümet,

başvuranların gözaltı sürelerinin uzatılması kararı karşısında sözkonusu başvuru yolunu kullanmayı ihmal ettikleri görüşündedir.

Başvuranlar, Hükümet tarafından işaret edilen başvuru yolunun mevcut dava koşullarında uygun olmadığını savunmaktadırlar.

AİHM, Hükümetin itirazının AİHS'nin 5. maddesinin 4. fıkrası yönünden yapılan şikâyetin esasıyla sıkı sıkıya irtibatlı olduğu kanaatindedir. Bu nedenle iç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediği meselesi esas incelemesi sırasında ele alınmalıdır (*Öcalan – Türkiye*, no: 46221/99, 14 Aralık 2000, *Kılıçoğlu – Türkiye*, no: 41136/98, 28 Eylül 2004).

2. Diğer kabuledilebilirlik kısıtları

AİHM bu şikâyetlerin AİHS'nin 35/3 maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadıklarını tespit etmektedir. AİHM ayrıca, sözkonusu şikâyetlerin başka herhangi bir kabuledilemezlik gerekçelerinin bulunmadığını tespit etmektedir. Bu itibarla şikâyetlerin kabuledilebilir ilan edilmeleri yerinde olacaktır.

B. Esasa ilişkin

AİHM, iç hukuktaki başvuru yollarının tüketilmediği yönünden yapılan itirazın, 5. maddenin 4. fıkrası çerçevesinde yapılan şikâyetin esasıyla ilintili olduğunu anımsatır. Dolayısıyla AİHM bu itirazı 5/4 maddesi yönünden yapılan şikâyet çerçevesinde öncelikli olarak ele alacaktır (bkz. *Öcalan – Türkiye*, no: 46221/99, prg. 61).

1. AİHS'nin 5/4 maddesi

Öcalan (adıgeçen, prg. 66–70) kararında AİHM, ilgililerin tutuklanmasının yasaya uygunluğuna ilişkin ulusal yargıç tarafından verilen kararın olayların meydana geldiği dönemde AİHS'nin 5. maddesinin 4. fıkrasında öngörülen koşulları yerine getirmediği hükmüne varmıştı. Bu çerçevede Hükümet tarafından verilen karar örneklerini inceleyen AİHM, yargıcın bu kararların hiçbirinde ilgililerin serbest bırakılmaları talimatı vermediğini ve ilgilileri tutuklama kararı veren hâkime sevk etmekle yetindiğini ve ayrıca bu yargılamaların hiçbirinde gözaltındaki sanığın hâkim huzuruna çıkarılmadığını, ilgili avukatın başvurusu üzerine yalnızca dosya üzerinden bir inceleme yapıldığını tespit etmiştir.

AİHM, mevcut davada bu karardan ayrılmak için herhangi bir gerekçe görmemektedir. Bu itibarla Hükümetin ön itirazını reddeden AİHM, AİHS'nin 5/4 maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

2. AİHS'nin 5/3 maddesi

Hükümet başvuranların gözaltı sürelerinin ilgili ulusal mevzuata uygun olduğuna dikkat çekmektedir. Hükümete göre M.Y., H.U. ve S.Z. sırasıyla 10, 8 ve 9 gün süreyle gözaltında tutulmuşlardır.

AİHM ihtilafli gözaltı sürelerinin başvuranların yakalanmasıyla başlayıp tutuklanmalarıyla sona erdiğini tespit etmektedir. Netice olarak H.U. 8 gün, M.Y. ve S.Z. ise 9 gün süreyle gözaltında kalmışlardır.

AİHM, *Brogan ve diğerleri* kararında (29 Kasım 1988 tarihli karar, no: 145-B, prg. 62) ilgilinin dört gün altı saat süreyle gözaltında tutulmasının AİHS'nin 5/3 maddesinde belirlenen katı zaman sınırını aştığını hükmettiğini anımsatmaktadır.

Bu nedenle AİHM, başvuruların 'bir hâkim karşısına çıkarılmaksızın' sekiz ya da dokuz gün boyunca gözaltında tutulmalarının gerekli olduğunu kabul edemez.

Bu nedenle AİHS'nin 5/3 maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuranlar herhangi bir maddi tazminat talebinde bulunmamışlardır. Manevi tazminat olarak ise başvuruların her biri 10.000 Euro talep etmektedirler.

AİHM, başvuruların adli müdahalenin olmadığı uzun gözaltı süresi ve şikâyetlerini gündeme getirmeleri için iç hukukta etkili bir başvuru yolunun bulunmaması sebebiyle manevi bir zarara uğradıklarını ve ulusal mahkemelerin bu zararın tazmini yoluna gitmediklerini tespit etmektedir.

Mevcut davadaki muhtelif unsurları dikkate alarak 41. maddeye uygun bir surette hakkaniyetli bir karara varan AİHM, Medine Yakut ve Sebiha Zengin'e 2.500'er Euro, Hüseyin Utanç'a ise 2.000 Euro ödenmesine hükmeder.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranlar yargılama masraf ve giderleri ve avukatlık ücretleri için 2.783 Euro talep etmektedirler. Bu taleplerine ilişkin olarak başvurular herhangi bir fatura ya da avukatlık ücret sözleşmesi göstermemektedirler.

AİHM'nin yerleşik içtihadı uyarınca yargılama masraf ve giderlerinin iadesi ancak bu masraf ve giderlerin gerçekliği, gerekliliği ve de makul oranda olduğu ortaya konulduğu müddetçe mümkündür (*İatridis – Yunanistan* (adil tatmin), no: 31107/96, prg. 54).

AİHM başvuruların yargılama masraf ve giderlerine ilişkin taleplerinin gerekli belgelerle desteklenmediğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla bu talebin reddedilmesi yerinde olacaktır.

C. Gecikme faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM, OYBİRLİĞİ İLE

1. Hükümetin ön itirazının, 5/4 maddesi yönünden yapılan şikâyetin esasıyla birleştirilmesine ve başvurunun geriye kalanının *kabuledilebilir ilan edilmesine* ;
2. AİHS'nin 5/3 maddesinin *ihlal edildiğine* ;

3. AİHS'nin 5/4 maddesinin *ihlal edildiğine* ve Hükümetin ön itirazının *reddedilmesine* ;
4. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden YTL'ye çevrilmek üzere, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak Savunmacı Devlet tarafından, Medine Yakut'a 2.500 Euro (iki bin beş yüz Euro), Sebiha Zengin'e 2.500 Euro (iki bin beş yüz Euro), Hüseyin Utanç'a ise 2.000 Euro (iki bin Euro) manevi tazminat *ödenmesine* ;
b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;
5. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

Karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 27 Kasım 2007 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.